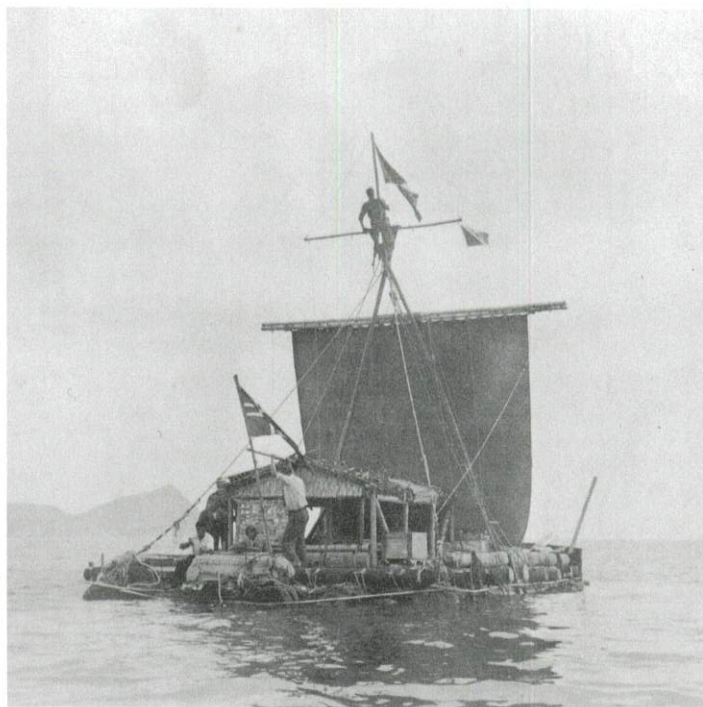

Norsk

KON-TIKI MUSEET GUIDE

35	FORORD
37	THOR HEYERDAHL
41	FATU HIVA
46	KON-TIKI
58	GALÁPAGOS
63	PÅSKEØYA
68	RA & RA II
74	TIGRIS
79	MALDIVENE
83	TÚCUME
86	VERDENSBORGER
89	MILJØVERNER
90	KUNSTNER
93	FORMIDLER

VELKOMMEN TIL KON-TIKI MUSEET

Thor Heyerdahl (1914–2002) er en av historiens mest kjente oppdagere. Hans ekstraordinære liv og ekspedisjoner slutter aldri å inspirere!

I 1947 krysset han Stillehavet på balsaflåten Kon-Tiki og fire år senere vant han Oscar for sin dokumentarfilm om ekspedisjonen. Senere gjennomførte han lignende ekspedisjoner med sivbåtene Ra, Ra II og Tigris, hvor han også formidlet et sterkt engasjement for miljø og verdensfred. Heyerdahl sto i tillegg for viktige arkeologiske utgravninger på Galápagos, Påskeøya, Maldivene og Túcume.

Alt dette kan du ta del i på vårt museum, som viser den originale Kon-Tiki-flåten og sivbåten Ra II, i tillegg til et bredt spekter av gjenstander fra Heyerdahls verdenskjente ekspedisjoner.

Jeg håper du også lar deg inspirere til å utfordre vitenskapen og å utforske verden i Thor Heyerdahls fotspor.

Martin Biehl

Direktør ved Kon-Tiki Museet

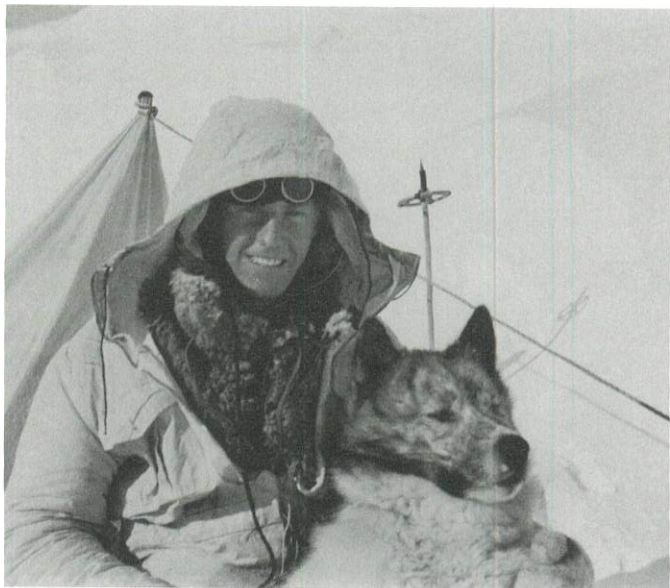
THOR HEYERDAHL

Thor Heyerdahl ble født 6. oktober 1914 i Larvik. Han vokste opp samme sted. Faren, Thor, var bryggerieier. Moren, Alison, var leder for Larvik og omegn museumsforening. Hun inspirerte sønnen sin til å bli svært interessert i dyr og naturvitenskap. I en periode hadde han sitt eget zoologiske museum i de gamle lokalene til farens bryggeri. Thor var flink til å tegne, og allerede som åtte-åring laget han fantasifulle tegninger av sydhavsøyer. Han hadde bestemt seg for å bli en oppdagelsesreisende.

I ungdomsårene interesserte Thor Heyerdahl seg for terrengløp, samt turer i skog og mark. Etter hvert ble det mange turer i fjellheimen i Sør og Midt-Norge, hvor han lærte å leve av og i naturen med enkle midler. Heyerdahl og vennen Erik Hesselberg var på lengre turer der de utforsket Rondane og Jotunheimen, hvor de bodde under åpen himmel eller i snøhuler. På disse turene hadde Heyerdahl alltid med seg grønlandshunden Kazan.

Turene ble skildret i artikler som ble trykket i ukebladet Tidens Tegn og i ulike årbøker. Artikkene var som regel illustrert med Heyerdahls egne fotografier eller tegninger. Etter hvert skrev han også mer pedagogiske artikler, som «Hvordan bygge en iglo». Heyerdahl fikk gjennom dette både trening i formidling, og ble kjent i en krets av friluftinteresserte mennesker.

Etter fullført artium i 1933 begynte Heyerdahl å studere zoologi og geografi ved Universitetet i Oslo. Her kom han i kontakt med Bjarne Kroepelien, som hadde reist rundt på Tahiti under første verdenskrig. På Tahiti hadde Kroepelien blitt forlovet med Tuimata, en av døtrene til høvding Teriieroo. I 1918 kom spanskesyken til Tahiti og halvparten av øyas innbyggere døde, inkludert Tuimata. Til minne om henne testamenterte Kroepelien sitt berømte «Polynesia-bibliotek» til Universitetet i Oslo. Heyerdahls adgang til dette biblioteket samt Kroepeliens vennskap med høvding Teriieroo, skulle få stor betydning for Heyerdahls videre liv og karriere.

FATU HIVA (1937)

I 1933 møtte Heyerdahl den to år yngre Liv Coucheron Torp. Da de ble kjærester, bar det straks ut i skog og mark. Samtidig spurte Thor Liv om hun ville reise med ham til en sydhavsøy. Han ønsket seg vekk fra den vestlige sivilisasjonen og heller leve enkelt, fra hånd til munn, slik mange fortsatt gjorde på øyene i Stillehavet. Liv var ikke vond å be. De bestemte seg for Fatu Hiva, ei øy blant Marquesasøyene i Fransk Polynesia.

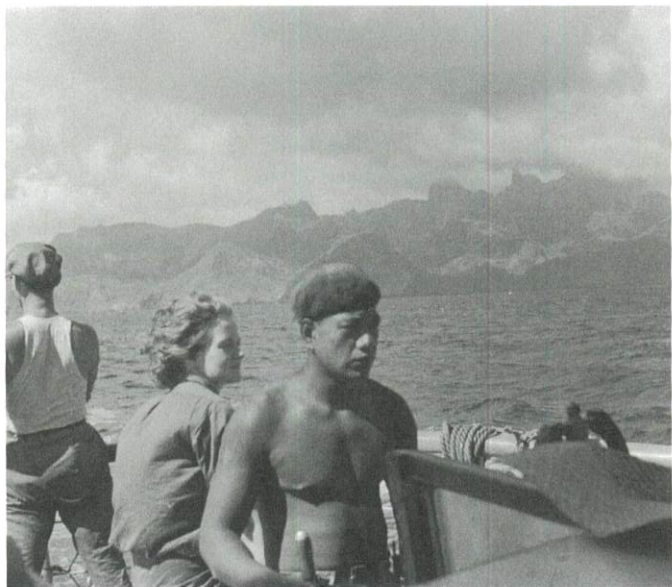
De giftet seg julaften 1936. Dagen etter satte de kursen mot Fatu Hiva. Thor var 22 år gammel, Liv bare 20. På veien var Thor og Liv innom Tahiti. Der møtte de høvding Teriieroo som ga det unge paret flere gode råd på veien.

Under det eventyraktige oppholdet på Fatu Hiva, skulle Thor Heyerdahl samle inn landsnegler og insekter på oppdrag fra professor Kristine Bonnevie ved Zoologisk laboratorium i Oslo. Dette materialet ville så kunne danne et grunnlag for en doktorgradsavhandling.

På Fatu Hiva ble Thor og Liv straks opptatt av hvor de innfødtes forfedre en gang hadde kommet fra. Det kjente dogmet blant antropologer var at hele Polynesia først hadde blitt befolket av folkeslag fra det østlige Asia. Heyerdahl begynte å tvile på om dette var den hele og fulle sannhet. For på både Fatu Hiva og ei nabøy hadde han sett førhistorisk kunst som minnet om tilsvarende steinstatuer fra det gamle Amerika.

En dag bemerket Liv at det alltid slår bølger mot østkysten av Fatu Hiva. Hun og Thor la bitene sammen og fabulerte: Kunne indianere fra Sør-Amerika, i før-columbiansk tid, ha seilt med vind og havstrømmer og befolket Polynesia? Eksperter på området mente at indianerne ikke hadde farkoster som kunne nå så langt ut i Stillehavet. Men de hadde ikke overbevist Thor Heyerdahl, og grunnidéen i hans mest kjente vitenskapelige teori var nå født.

Etter omtrent ett år vendte Thor og Liv tilbake til Norge. Det var vanskeligere å leve på Fatu Hiva enn de hadde antatt. Matmangel og fuktige boforhold var blant årsakene til at de avsluttet oppholdet i deres forjettede paradys.

Liv og Thor
 leser om
 MORTGEBAS.

White Shadows in the Southern Seas

EN HELLIG HED AL SOM LEVER ALEREI EN YUSP

MASSEVIS AV FUGL
 SKILPADDER
 KOKUPALMER

ATO SØR
 HIVA SØR
 NOKUNI VA
 TAITI VALLEY
 DET ER IS BER I ALT
 TEMPERATUREN ER 25°
 ET IDELT KLIMA I DEN REANTIO
 STADTE OG VAKRE MESTBAREK
 ØJESTEVENLIGE FOLK

KRABBER SOM GÅR I TRÆNE
 FORVILLETE HEATER OG KVE
 BRIBER HØNER KATTER OG HUND
 MASSEVIS AV VANNFALL
 BRUDFRUKTTÆR
 DET VRIMLER AV FUGL
 POLYNESIET ER SÅR KLEDT I
 15 FARBELIGE SØKTER DANNA

EN HVIT KOLONI MED FRANSK
 GUVEN NR
 ET HOSPITAL
 FARBELIGE FISK I LAGUNEN
 EN HERLIG KRYDDERART OG LØFT
 TAROROTTER
 ØSTRØTETER SCHVEIEN OPTIL 25KG

ÆNE ER AV VULKANSK ORNIDELERES
 FJELL SOM SÅR HØYEM STELT OG PÅ SINNET
 DE INTRØPETS RØDOKK ER KWIA
 POLK SÅGULVET BRALLI SØR DER
 EN GODTJE ELLER FARLIGE DYR
 EN FINE SVIDER SOM STIKER
 ØKNE EN HLEP S

Steinskulptur fra Fatu Hiva.

KON-TIKI (1947)

28. april 1947 seilte en balsaflåte med seks menn, samt en papegøye, ut fra Callao i Peru. Målet var å nå Polynesia. Skipperen var den 33 år gamle Thor Heyerdahl. Ekspedisjonen var et resultat av en teori Heyerdahl hadde grunnnet på helt siden oppholdet på stillehavsøya Fatu Hiva: Øygruppene i Stillehavet hadde ikke kun blitt befolket av mennesker fra vest. De hadde også blitt befolket av indianere fra Sør-Amerika. Blant flere indisier trakk Heyerdahl frem sagnet om Con-Tiki Viracocha, en indianerhøvding som hadde seilt fra Peru mot solnedgangen i vest på en stor flåte av balsatre.

Denne teorien hadde Thor Heyerdahl, våren 1946, lagt fram for ledende amerikanske antropologer. De møtte ham med en kald skulder. Arkeologen Herbert Spinden utfordret sågar Heyerdahl: «Ja, du kan jo selv prøve å reise fra Peru til stillehavsøyene på en balsaflåte.» Heyerdahl tok utfordringen på strak arm, og gikk straks igang med å planlegge en ekspedisjon som skulle ta ham, med et mannskap, over Stillehavet på en balsaflåte.

Thor Heyerdahl i Explorers Club i New York, 1946.

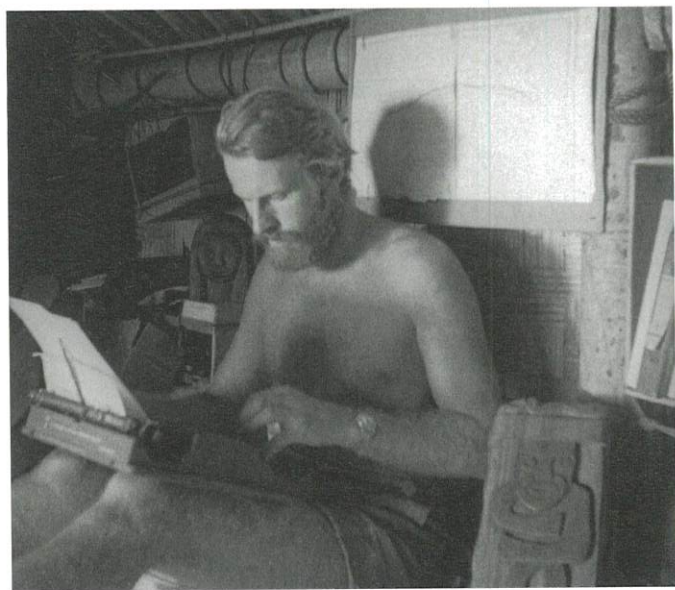
Mannskapet på Kon-Tiki-ekspedisjonen. Fra venstre:
Knut Haugland, Bengt Danielsson, Thor Heyerdahl,
Erik Hesselberg, Torstein Raaby og Herman Watzinger.

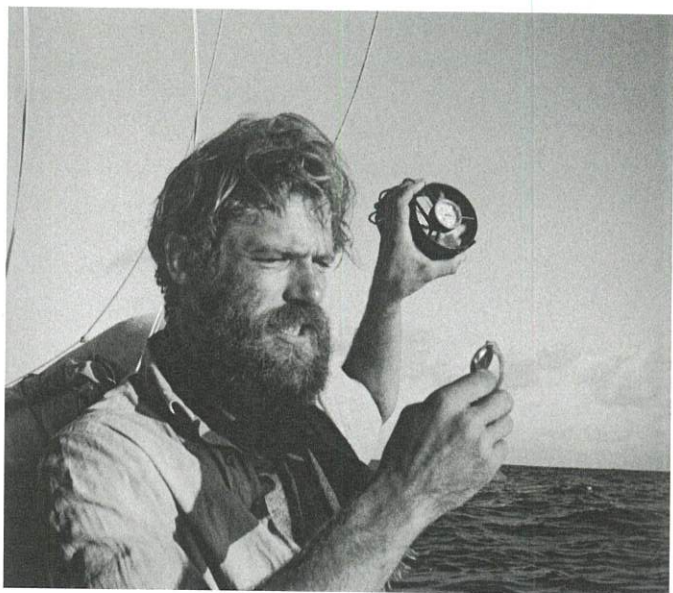
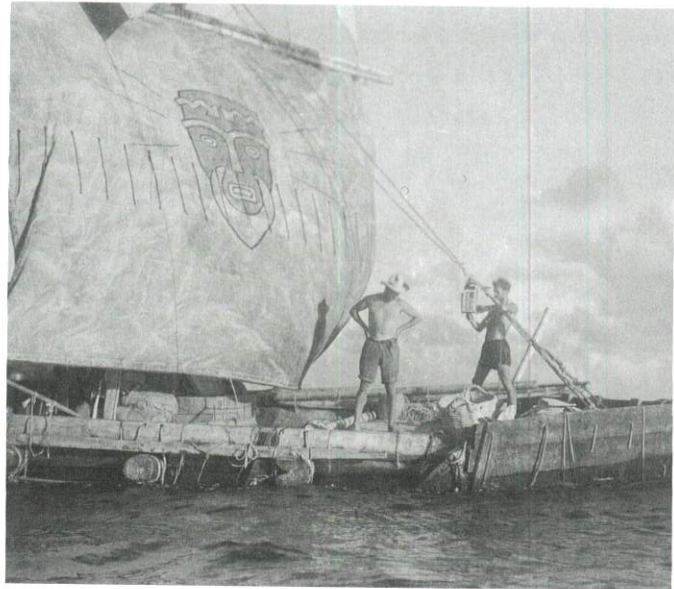
Først måtte Heyerdahl finne en besetning til ekspedisjonen. Det skulle vise seg å være en smal sak, for snart hadde han fem velegnede menn med på laget. Sammen dro de til Ecuador for å hugge balsatømmer til flåten, deretter til Peru for å bygge den. Gjennom personlige kontakter fikk Heyerdahl snakke med representanter for det amerikanske forsvaret, og alt fra soveposer, feltrasjoner, solkrem og hermetikk til måleinstrumenter og radioutstyr ble skaffet til veie. I tillegg trengte Heyerdahl en sekretær for ekspedisjonen. Gerd Vold, ved ambassaden i Washington, sa seg villig til å ta på seg oppdraget. Hun skulle blant annet koordinere kontakten mellom flåte og land.

Besetningen på Kon-Tiki-flåten bestod i tillegg til Heyerdahl selv av Herman Watzinger, Erik Hesselberg, Knut Haugland, Torstein Raaby og Bengt Danielsson. Heyerdahl baserte valget av mannskap på at de alle hadde et sterkt mot, samt at hver og én hadde egenskaper som var nødvendige for ekspedisjonen.

Watzinger og Heyerdahl traff hverandre ved ren tilfeldighet i New York. Førstnevnte var sivilingeniør i termodynamikk, og var i USA for å studere kjøleteknologi. Han spurte om å få bli med på ekspedisjonen, og Heyerdahl svarte umiddelbart ja. Watzinger var nestkommanderende på Kon-Tiki-flåten.

Erik Hesselberg var en nær barndomsvenn av Heyerdahl. Han var utdannet styrmann, hadde fem års erfaring fra handelsflåten, og var det eneste besetningsmedlemmet på Kon-Tiki med maritim erfaring. Hesselberg fungerte som navigatør på seilasen. Dessuten var han kunstutdannet, og det var Hesselberg som malte ansiktet til Kon-Tiki på flåtens seil.

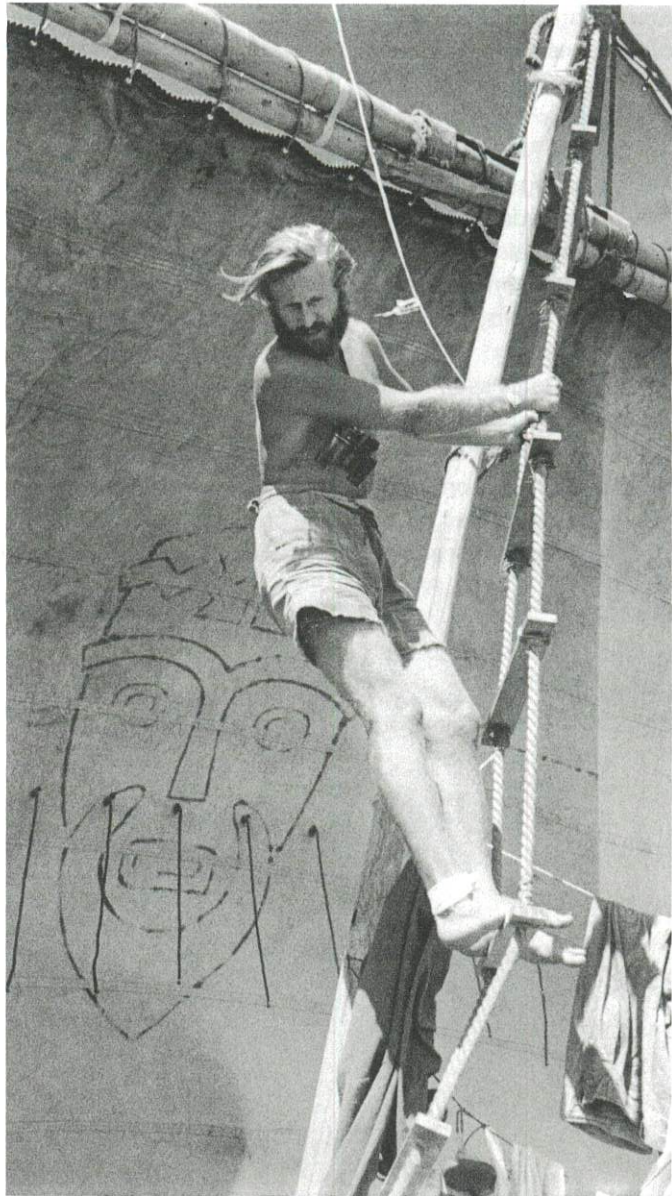

Knut Haugland hadde deltatt som radiotelegrafist under tungtvannssaksjonen på Rjukan i 1943, og gjennom en rekke dramatiske opplevelser under krigen hadde Haugland vist mot og snarrådighet.

Torstein Raaby var en mann av samme kaliber som Haugland. Også han var radioekspert, og hadde tilbragt mange måneder på Finnmarksvidda – bak fiendens linjer – under særdeles strabasiøse forhold. Raaby hadde blant annet sendt store mengder informasjon om det tyske slagskipet Tirpitz, ved å «tyvkoble» seg på radioantennen til en tysk offiser.

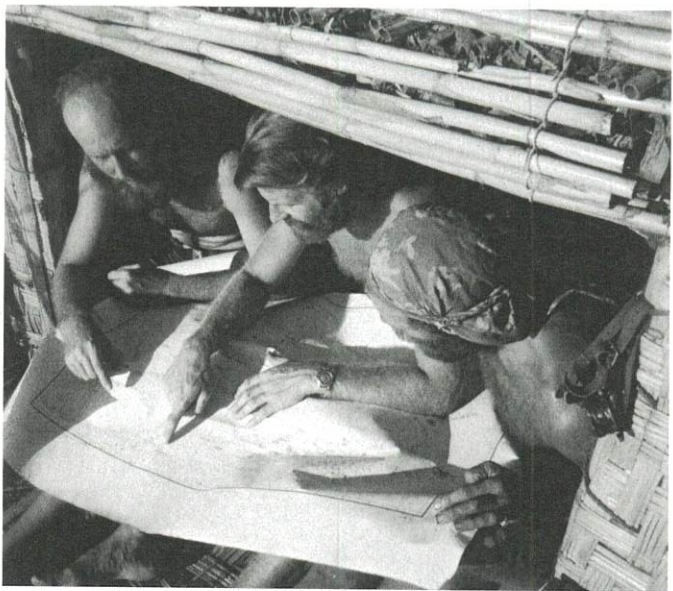
Bengt Danielsson var antropolog ved universitetet i Uppsala. Han oppsøkte Heyerdahl under forberedelsene til Kon-Tiki-ekspedisjonen, og spurte om å få være med. Danielsson hadde en akademisk interesse for Heyerdahls migrasjonsteori. Han ble det sjette og siste ekspedisjonsmedlemmet, og den eneste som snakket spansk.

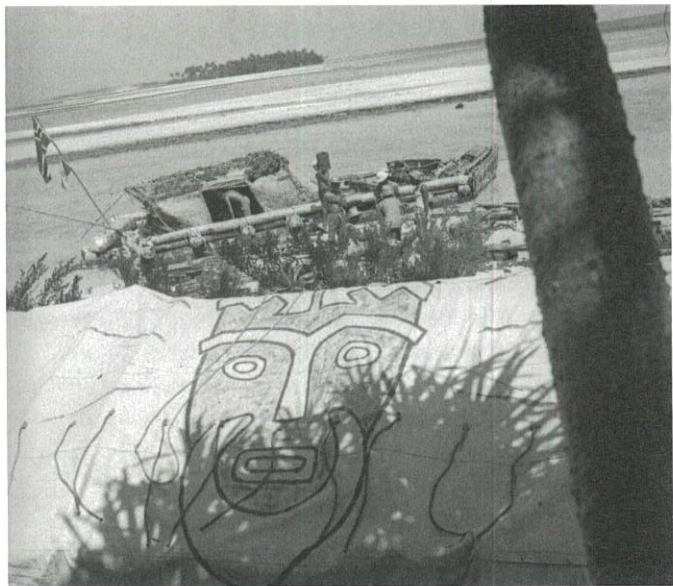

Hesselberg hadde kunnskap om navigasjon, men ingen i gruppen kunne seile. Enda mindre visste de noe om styreegenskapene til en balsaflåte. Kunnskapen om dette hadde gått tapt flere hundre år tidligere. Men Heyerdahl satte sin lit til at mannskapet ville mestre flåten underveis, samt at østlig vind og Humboldtstrømmen til sist ville føre Kon-Tiki til Polynesia. De fleste eksperter innen antropologi og sjøfart betraktet det som svært usannsynlig at flåten ville nå målet. Mange hevdet at den ville gå i oppløsning etter to uker, og at ekspedisjonen var lik en selvmordsaksjon.

Ekspertene tok feil – da 14 dager hadde gått forsto Heyerdahl og mannskapet hans at flåten ville holde. Farkosten er et fantastisk sjøgående fartøy, skrev Heyerdahl i sin loggbok. Etter 101 dager på sjøen grunnstøtte Kon-Tiki på et korallrev ved atollen Raroia i Polynesia. Ekspedisjonen hadde vært en ubetinget suksess, og Thor Heyerdahl, med sitt mannskap hadde vist at sør-amerikanske indianere kunne ha nådd øyene i Stillehavet på flåter av balsa.

I 1948, året etter ekspedisjonen, ble Heyerdahls bok «Kon-Tiki ekspedisjonen» utgitt. Boken har blitt oversatt til over 70 språk og solgt flere titalls millioner eksemplarer – som gjør den den mest solgte boken noensinne av sitt slag, skrevet av en norsk forfatter. Heyerdahl lagde i 1950 også dokumentarfilmen «Kon-Tiki», basert på opptak gjort av mannskapet under flåteferden. Filmen vant Oscar for beste dokumentarfilm i 1951.

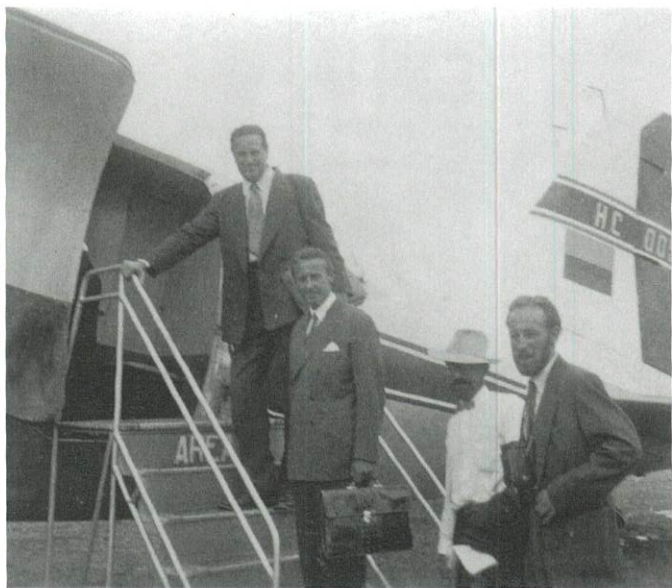

GALÁPAGOS (1953)

I 1953 organiserte og ledet Thor Heyerdahl en arkeologisk ekspedisjon til Galápagosøyene. Sammen med Heyerdahl reiste de to arkeologene Erik K. Reed og Arne Skjølsvold. Dette var det første arkeologiske arbeidet på øyene. Heyerdahl og hans kollegaer hevdet at folk fra Sør-Amerika gjennom tidene hadde besøkt Galápagosøyene – også før Christofer Columbus nådde Amerika. Arkeologenes funn av en inka-fløyte, samt skår fra mer enn 130 keramikk-gjenstander (som senere ble identifisert som pre-inka), beviste nettopp dette.

Forskerteamet konkluderte også med at det aldri hadde vært fast bosetning på Galápagosøyene, basert på at det kun er drikkevann der under regntiden. Etter reisen til Galápagos foretok Heyerdahls ekspedisjonsteam eksperimenter med inkaenes navigasjonsinstrument guara (senkekjøl). Eksperimentene viste at de gamle sør-amerikanske flåtene kunne endre kurs og seile mot vinden. For Heyerdahl var dette en bekreftelse på at det var mulig for pre-columbianske folkeslag, i Sør-Amerika, å seile langt ut i Stillehavet – og vende hjem igjen.

I 1955 lagde Thor Heyerdahl, sammen med zoolog og filmprodusent Per Høst, en dokumentarfilm om Galápagos-ekspedisjonen. Filmen hadde musikk komponert av Sune Waldimir.

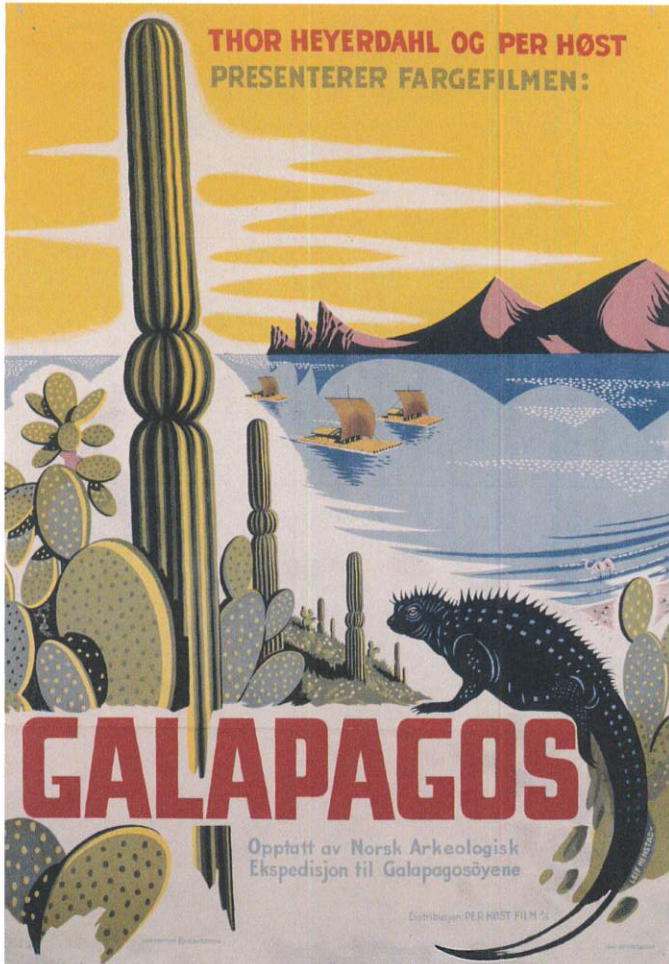

Deltakerne på ekspedisjonen. Foran fra venstre:
Erik Reed, Thor Heyerdahl og Arne Skjølsvold.

Bak fra venstre: Carl Angermeyer og Erling Graffer.

THOR HEYERDAHL OG PER HØST
PRESENTERER FARGEFILMEN:

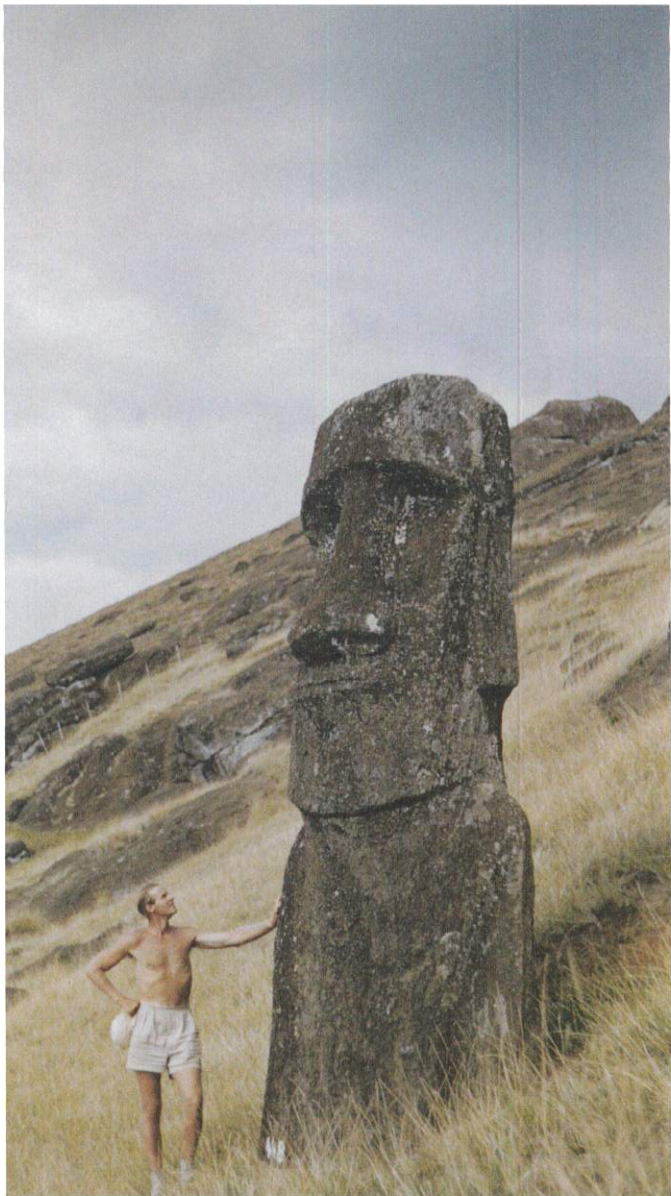

GALAPAGOS

Opptatt av Norsk Arkeologisk
Ekspedisjon til Galapagosøyene

Distribusjon: PER HØST FILM AS

Plakat til filmen Galápagos (1955),
som kom to år etter ekspedisjonen.

PÅSKEØYA

(1955–1956, 1986–1988)

I 1955 la Thor Heyerdahl ut på en ny ekspedisjon – denne gangen til Påskeøya. Med seg hadde han de fem arkeologene Arne Skjølsvold (Norge), Gonzalo Figueroa (Chile), Edwin N. Ferdon, William T. Mulloy og Carlyle S. Smith (alle USA).

På Påskeøya finnes det, rundt hele kystlinjen i det åpne landskapet, kolossale statuer av stein («moai» på lokalspråket). Det eksisterte lenge en oppfatning om at statuene i steinbruddet Rano Raraku kun besto av hoder. Utgravningene til Heyerdahl og hans forskerteam avslørte at under hodene fantes kolosser, formet som enorme overkropper.

Ekspedisjonsmedlemmene fikk også tilgang til noen huler på øya. Der var det samlet gamle, små skulpturer, og disse hadde ifølge lokalbefolkningen blitt oppbevart og gått i arv i generasjoner. Skulpturene hadde til da vært ukjente utenfor Påskeøya. Heyerdahl kjøpte 900 av disse gjenstandene.

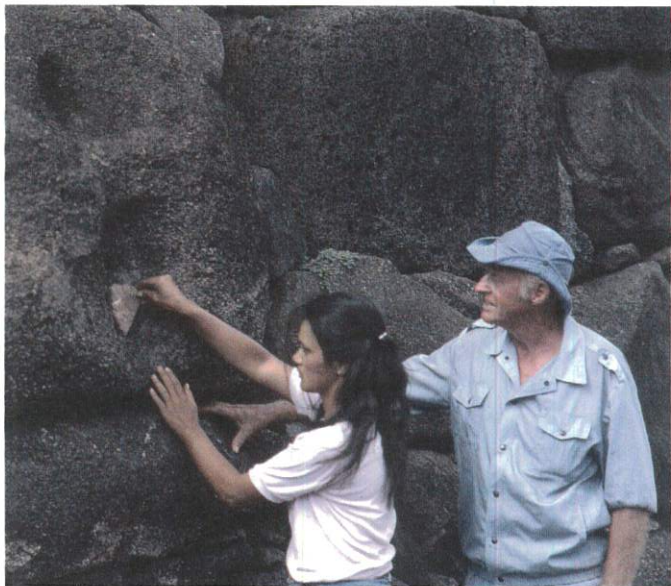
I 1957 utkom Heyerdahls bok om ekspedisjonen «Aku-Aku – Påskeøyas hemmelighet». I likhet med Heyerdahls bok om Kon-Tiki-ferden, ble også denne en salgssuksess. For å dokumentere utgravningene hadde Heyerdahl også hatt med seg fotografen Erling J. Schjerven. Basert på dette materialet lagde Heyerdahl i 1960 filmen «Aku-Aku».

I 1986 var Heyerdahl tilbake på Påskeøya. Denne ekspedisjonen er mest kjent for hans forsøk på å transportere «moai». Ifølge en legende på øya hadde de enorme steinstatuene «gått».

Med hjelp av den tsjekkiske ingeniøren Pavel Pavel og en gruppe på seksten innfødte, forsøkte Heyerdahl å flytte en stående «moai» ved å dra i tau som var festet rundt steinstatuens hode, samt nedre del av overkroppen. Uten store vanskeligheter klarte de på denne måten å få den 15 tonn tunge statuen til å «gå». Heyerdahl konkluderte at mysteriet om hvordan statuene tidligere hadde blitt transportert, var løst.

Forsøk på å få en moai til å gå, Påskeøya, 1986.

RA (1969) & RA II (1970)

Historien om Ra begynner da Thor Heyerdahl var på Påske-øya for første gang. Ekspedisjonen oppdaget avbildninger av sivbåter med master og seil. Nå ønsket han å vise at førhistoriske sivilisasjoner, på begge sider av Atlanterhavet, kan ha hatt kontakt ved hjelp av sivbåter.

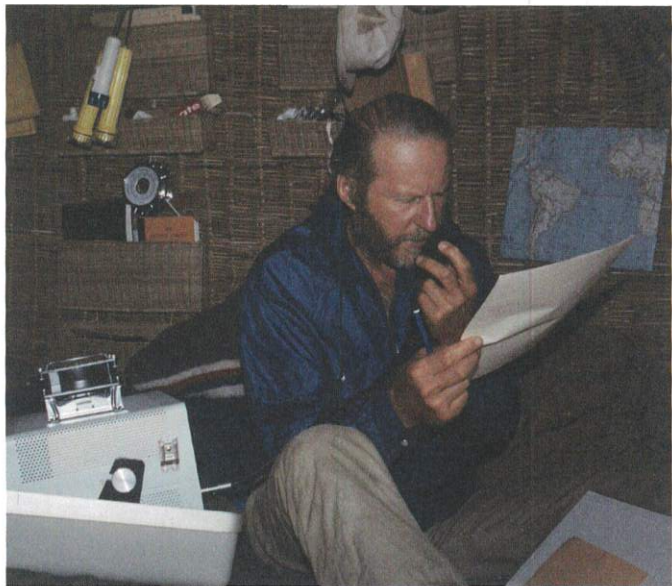
I 1969 fikk Heyerdahl konstruert Ra – oppkalt etter den egyptiske solguden – av papyrus-siv. Båten ble bygget foran Kheopspyramiden i Egypt og fraktet til kystbyen Safi i Marokko, hvor den ble sjøsatt.

Heyerdahl satte sammen et mannskap på sju menn, alle fra ulike nasjoner. Han ønsket med dette å vise at en slik uensartet gruppe kan samarbeide under vanskelige forhold og stress. Mannskapet bestod, i tillegg til Heyerdahl selv, av Norman Baker (USA), Carlo Mauri (Italia), Yuri A. Senkevich (Russland), Santiago Genoves (Mexico), Abdullah Djibrine (Tchad) og Georges Sourial (Egypt).

Papyrusbåten tilbakela 5000 kilometer på åtte uker, til tross for en dårlig konstruksjon og et brukket ror. Men sivet trakk inn mye vann, og Heyerdahl fryktet at Ra ville synke med hele mannskapet om bord. Derfor avsluttet han ekspedisjonen, selv om det sannsynligvis gjenstod bare en ukes seilas før de ville ha nådd Barbados.

Sivbåten Ra bygges foran Kheopspyramiden i Egypt.

Ti måneder senere sjøsatte Heyerdahl Ra II i den samme marokkanske kystbyen som Ra hadde forlatt under et år tidligere. Denne gang hadde han fått fire Aymara-indianere fra Titicaca-sjøen til å bygge sivfartøyet. Ved denne innsjøen i Andesfjellene laget de fremdeles fartøy som hadde mange likhetstrekk med sivbåtene i det gamle Mesopotamia og Egypt.

Mannskapet fra første Ra-ferd ville gjenta ekspedisjonen, med unntak av Abdullah Djibrine. Mannskapet bestod, i tillegg til Heyerdahl selv, av Norman Baker (USA), Carlo Mauri (Italia), Yuri A. Senkevich (Russland), Santiago Genoves (Mexico), Kei Ohara (Japan) og Madani Ait Ouhanni (Marokko).

Den nye båten var kortere enn den første, men langt sterkere i konstruksjonen. Ra II seilte de ca. 6100 kilometerne fra Marokko til Barbados på 57 dager. Thor Heyerdahl og hans mannskap hadde bevist at det var mulig å seile fra nasjoner i Middelhavet til Sør- og Mellom-Amerika før Columbus oppdaget dette kontinentet.

Under seilasen med Ra oppdaget mannskapet at Atlanterhavet var forurenset – de fant større og mindre klumper av olje på havoverflaten. Oppdagelsen ble gjort kjent for De forente nasjoner (FN). På ferden med Ra II ble Heyerdahl bedt av FNs generalsekretær U Thant om å gjøre daglige observasjoner med hensyn til forurensning i havet. Faste klumper av olje ble funnet 43 av de 57 døgn seilasen varte.

Heyerdahl fremla rapporter om forurensningsproblemene blant annet på FNs første internasjonale miljøkonferanse i Stockholm i 1972, noe som førte til et forbud mot tømning av spillolje i åpen sjø.

Etter ekspedisjonen ga Heyerdahl ut en bok om Ra-ekspedisjonene. En dokumentarfilm om ekspedisjonene ble nominert til Oscar.

JANUARY 1971

NATIONAL GEOGRAPHIC

JAVA, EDEN IN TRANSITION
KENNETH MACLEISH, DEAN CONGER 1

THE LOWER KEYS, FLORIDA'S "OUT ISLANDS"
JOHN SCOFIELD, EMORY KRISTOF, BATES LITTLEHALES 72

ON THE TRACK OF THE WEST'S WILD HORSES
HOPE RYDEN, DICK DURRANCE II 94

DEEPSTAR EXPLORES THE OCEAN FLOOR
RON CHURCH 110

HOUSEWIFE AT THE END OF THE WORLD
RAE NATALIE P. GOODALL, JAMES L. STANFIELD 130

**THOR HEYERDAHL'S
OWN STORY OF
THE VOYAGE OF RA II 44**

OFFICIAL JOURNAL OF THE NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY WASHINGTON, D.C.

TIGRIS (1978–1979)

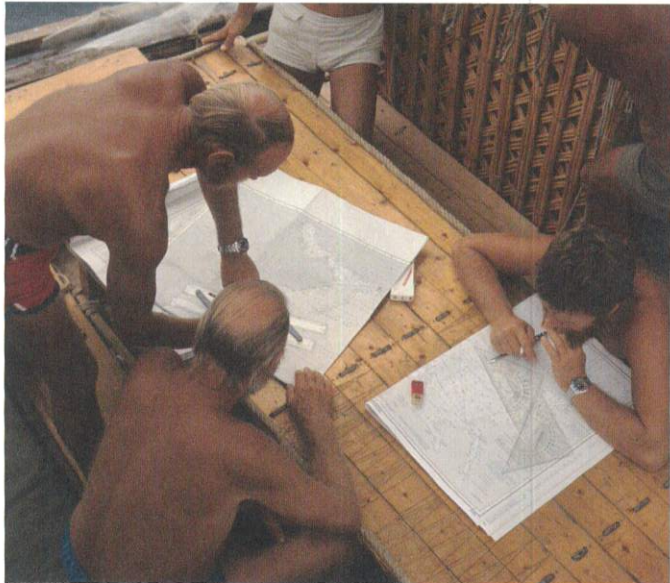
Det finnes billedkunst fra oldtidens Egypt som viser sjøfarere og deres papyrusbåter. I 1968 så Thor Heyerdahl slik kunst i faraoenes gravkamre i Kongenes dal ved Luxor. Utover 1970-tallet ble han stadig mer opptatt av et vitenskapelig problem: Hadde modersivilisasjonene i Mesopotamia, Indusdalen og Egypt kontakt via verdenshavene?

Det var enighet blant forskere om at sumererne, i det gamle Mesopotamia, hadde både båt og seil, men at seilasene kun var på elver og i kystfarvann. Heyerdahl var uenig, og mente primitive fartøyer i oldtiden også hadde blitt benyttet til å seile i åpen sjø. Heyerdahl ble stadig mer overbevist om at havene ikke hadde hindret kontakt mellom oldtidens sivilisasjoner, men snarere vært viktige ferdselsårer.

I 1976 var Heyerdahl i Irak – oldtidens Mesopotamia – for å studere sumparabernes sivbåter. Han ble fortalt at sivets flyteevne var best hvis det ble kuttet i august måned. Heyerdahl gjorde som de anbefalte, og i 1977 ledet han byggingen av sitt største sivfartøy – 18 meter langt – der flodene Eufrat og Tigris flyter sammen i det tidligere Mesopotamia. Båten ble døpt Tigris.

Med seg hadde han et internasjonalt mannskap på elleve menn. Tre av hans ledsagere fra de to Ra-ferdene: Norman Baker (USA), Carlo Mauri (Italia) og Yuri A. Senkevich (Russland), fikk følge av Rashad Nazir Salim (Irak), Asbjørn Damhus (Danmark), Hans Petter Bøhn (Norge), Germán Carrasco (Mexico), Norris Brock (USA), Detlef Soitzek (Tyskland) og Toru Suzuki (Japan).

Fra elven Shatt al-Arab i Irak, fortsatte Tigris ned Persiabukten og ut i Arabiahavet. I motsetning til Kon-Tiki og Ra-båtene som drev med vind og havstrømmer, skulle Tigris seile til forutbestemte havner. Selv om båten var vanskelig å styre klarte farkosten å nå Indusdalen i nåværende Pakistan og Djibouti i Øst-Afrika. Heyerdahl var fristet til å seile Tigris inn i Rødehavet, men på grunn av krig og konflikter i regionen, samt et slitent mannskap, besluttet han at Djibouti skulle bli ekspedisjonens endestasjon.

Seilassen telte til slutt 6800 kilometer og 143 døgn. Heyerdahl hadde igjen vist at en sivbåt kunne seile på havet, og dermed var han (med flere) styrket i troen på at det i oldtiden hadde vært oversjøisk kontakt mellom de store sivilisasjonene rundt den arabiske halvøy.

Som en protest mot krigene i området, bestemte Heyerdahl at Tigris skulle brennes, og 3. april 1978 sto Tigris i flammer utenfor havnen i Djibouti. Samtidig sendte han et brev til FN med en appell til borgere i alle industriland:

«Vi er alle medansvarlige med mindre vi krever av de som er ansvarlige for å ta beslutninger på våre vegne, at moderne våpen ikke lenger må gjøres tilgjengelige for befolkningsgrupper hvis enkle stridsøkser og sverd våre forfedre fordømte.»

MALDIVENE (1983–1984)

En høstdag i 1982 fikk Thor Heyerdahl et brev i posten. Konvolutten inneholdt et fotografi av en hittil ukjent steinstatue fra øyriket Maldivene i Det indiske hav. Det lokket ham til å sette i gang en arkeologisk ekspedisjon, for å finne ut mer om de som hadde laget statuen på fotografiet.

Ingen arkeologer hadde vært på Maldivene siden 1922. Heyerdahl ledet to arkeologiske utgravninger der, en i 1983 og en året etter. Med på ekspedisjonen var hans gamle venn og arkeolog Arne Skjølsvold. I tillegg ble de yngre arkeologene, Øystein Koch Johansen og Egil Mikkelsen, med på laget. Ekspedisjonen var for dem det første av flere samarbeid med Heyerdahl.

På nesten hver øy Heyerdahl og arkeologene gikk i land fant de store hauger midt på øyene. Det skulle vise seg at haugene inneholdt små templer laget av pent tilhuggede blokker av enten stein eller korall. Noen av dem hadde blitt bygget så tidlig som 550 e. Kr.

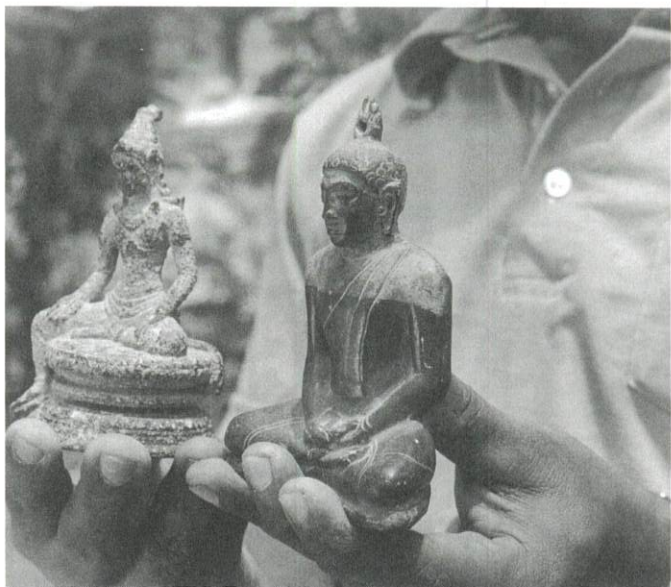
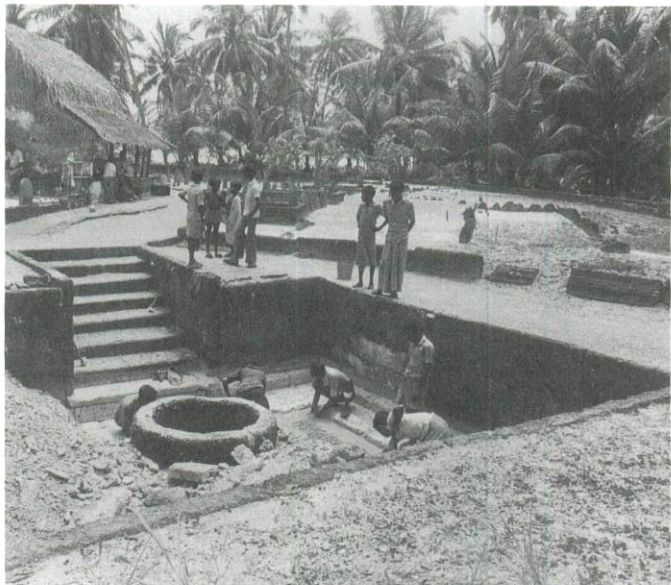
I tilknytning til disse templene fant Heyerdahl og arkeologene små bad laget av stein med seremonielle trapper som ledet ned i bassengene. I tillegg ble det funnet mange steinstatuer (hvorav noen forestiller Buddha), små stupaer som hadde stått som utsmykking på templene, samt steinplater med innhuggede symboler og skrift. På noen stupaer er øverste del avrundet, og Heyerdahl mente at disse var fallossymboler.

Funnene kunne fortelle at Maldivene hadde blitt befolket så tidlig som 550 e. Kr. Da hadde buddhister, sannsynligvis fra Sri Lanka, kommet til øyene bygget de ovennevnte templene og badeanleggene.

Heyerdahl så også for seg at soltilbedere som stammet fra den gamle sivilisasjonen i Indusdalen, etter hvert hadde kommet til Maldivene via India og Sri Lanka. Denne teorien møtte motstand fra andre forskere. Heyerdahl og hans arkeologer fant ingen overbevisende funn som kunne ha motbevist hans kritikere, men en romersk mynt fra cirka år 90 f. Kr. ble funnet. Maldivene er også nevnt i skriftlige kilder fra Romerrikets epoke – hvilket er bevis på at øyene var kjent og ble besøkt av mennesker i oldtiden.

Maldivene var senter for handel med kauriskjell, som i oldtiden ble brukt som betalingsmiddel. Slike skjell er også funnet i Nord-Norge, i graver fra jernalderen. Maldivene var i århundrer et sentralt stoppested for sjøreisende handelsmenn, og derigjennom en del av et handelsnettverk som omfattet store deler av Asia, med sannsynlige forgreninger til områder i Europa.

Ekspedisjonen til Maldivene fornyet interessen for øyene. Flere arkeologiske utgravninger (blant annet av Egil Mikkelsen) har blitt gjennomført der, i kjølvannet av Heyerdahls spadetak.

TÚCUME (1988–1992)

I tidsrommet 1988–1992 ledet Thor Heyerdahl arkeologiske utgravninger av pyramidekomplekset «La Raya» like utenfor Túcume i Peru. På området var det blant annet 26 pyramidelignende konstruksjoner av soltørket leire, såkalte adobe-blokker.

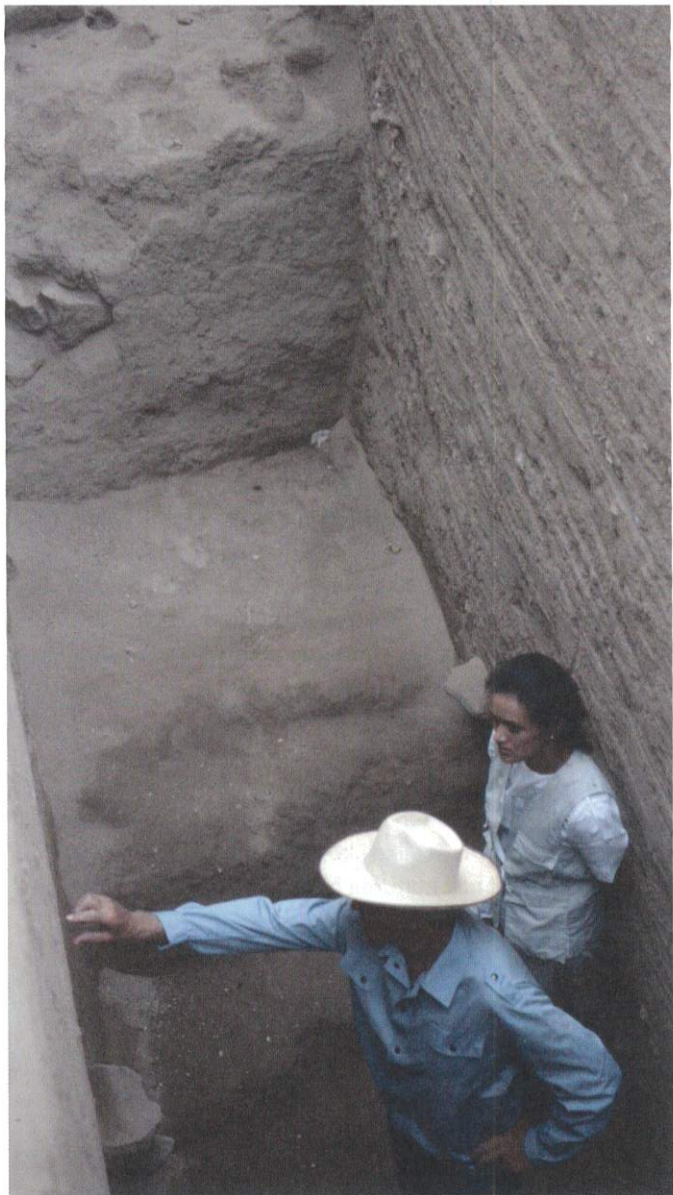
I utgravningsperioden var dette det største arkeologiske prosjektet i verden. Arkeologene kom fram til at ruinbyen utenfor Túcume ble bygget rundt 1100 e. Kr.

I mars 1992 fant arkeologene det som skulle bli ekspedisjonens store funn: en tempelvegg med et godt bevart relieff av mytiske fuglemenn om bord på to store farkoster. Under båtene var det avbildet bølger og flere fuglemenn, som alle holder en rund gjenstand.

Fire dager senere viste Heyerdahl relieffet til arkeolog Arne Skjølsvold, som var kommet ens ærend fra Kon-Tiki Museet i Oslo. Skjølsvold utbrøt: «Det der, Thor, det er fuglemenn som sitter på huk med et egg i hånden, akkurat som på Påskeøya!»

I tillegg til mange vakre gjenstander ble det også funnet noen små dobbeltbladede padleårer til serimoniell bruk, en type årer som tidligere var kjent fra Påskeøya. Dette funnet, og ikke minst relieffet med fuglemennene, var for Heyerdahl nye bevis som bekreftet hans teori: at sør-amerikanske indianere var de første som befolket denne myteomspunne øya.

Ekspedisjonen til Túcume avsluttet Thor Heyerdahls forskning på hvor de første menneskene på de øst-polynesiske øyene hadde kommet fra. Han var overbevist om at svaret lå i den tidlige maritime kulturen som han hadde avdekket i Túcume. Andre forskere har bevist at de første innbyggerne på disse øyene kom fra vest, men det er i dag allment akseptert at det rundt 1300 e. Kr. var kontakt mellom polynesiske og sør-amerikanske grupper. Et slikt møte førte til at blant annet søtpoteten kom til Polynesia, og at det i dag finnes sør-amerikansk (indiansk) DNA på noen av de østligste øyene.

VERDENSBORGER

Alle mennesker er like. Alle møter vi de samme praktiske utfordringer. Dette var en av Thor Heyerdahls grunntanker når det gjaldt menneskelivet. Han mente videre at folk kunne arbeide og leve sammen på tvers av alle etniske, politiske og religiøse skillelinjer.

Det var særlig fra slutten av 1950-tallet til begynnelsen av 1990-tallet at Heyerdahl engasjerte seg i globalt fredsarbeid. Han appellerte til de høyeste myndigheter og mektigste politikere i flere land, deriblant Andrej Gromyko og John F. Kennedy.

Heyerdahl fant gjenklang for sine verdier i Én Verden-bevegelsen (World Federalist Movement), og han ble raskt et engasjert medlem. Én Verden-bevegelsen er en organisasjon som arbeider for fred, samarbeid over landegrenser og for en verden som bygger på samme internasjonale lovverk. Heyerdahl ble etter hvert honorær visepresident i organisasjonen.

Heyerdahl engasjerte seg også i United World Colleges' arbeid. Organisasjonen driver flere videregående skoler rundt om i verden, hvor ungdom fra ulike land bor og studerer. Organisasjonen ble grunnlagt under den kalde krigen, og idéen var at slike skoler vil kunne stimulere unge mennesker, med ulik kulturell bakgrunn, til å lære av og om hverandre.

Gjennom ekspedisjonene med Ra, Ra II og Tigris, hvor besetningen bestod av folk fra forskjellige nasjoner og verdensdeler, hadde Heyerdahl forsøkt å vise at man kan samarbeide godt på tvers av forskjellige kulturer. Med dette ønsket han også å underbygge sin egen hypotese om at havet hadde vært en ferdselsåre som hadde ført til kontakt mellom forskjellige kulturer også i førhistorisk tid.

Da Heyerdahl i 1978 reiste med sivbåten Tigris fra Irak til Djibouti, ønsket han å seile inn Rødehavet, men på grunn av krigføring i regionen lot han være. Han besluttet å brenne Tigris. Samtidig sendte han et brev til FNs generalsekretær, Kurt Waldheim, hvor han protesterte mot krig og hvordan vestlige stater solgte våpen til u-land. Hele mannskapet undertegnet.

«Vår planet er større enn sivbuntene som bar oss over havet, og likevel liten nok til å risikere samme farer, med mindre de av oss som lever, innser at det er et desperat behov for intelligent samarbeid om vi skal redde oss selv og vår felles sivilisasjon fra det vi er i ferd med å forandre til et synkende skip.»

1
ATLANTIC OCEAN POLLUTION OBSERVED
BY THE RA EXPEDITION.

Report and samples delivered to the Norwegian Delegation at the United Nations,

^{North Atlantic} by Thor Hovdehl

The surface current moving constantly from Northwest Africa to tropic America is polluted by a ~~continuous~~ continuity of drifting oil clots. This is the essence of ~~these~~ ^{close range} observations made ~~at sea level above~~ the papyrus vessels Ra I and Ra II during two consecutive ~~two~~ voyages in 1969 and 1970.

In organizing our marine experiment with the first papyrus boat ~~was~~ ^{to be} tested at sea in ~~modern~~ ^{modern} times, our ~~expedition group~~ ^{expedition group} was unprepared for pollution studies. The objectives of the enterprise were to investigate the seagoing qualities and possible range of a papyrus raft-ship and to test multi-national cooperation under stress. However, early in the voyage of Ra I pollution observations were forced upon all expedition members due to its gross nature and ~~our~~ ^{because of} own proximity to the ocean surface coupled with our slow progress through the water. At an average speed of repeatedly 2 and 2.5 knots, and rarely exceeding 3 knots, we covered ~~2,700~~ ^{with Ra I} 2,700 nautical miles (ca. 5,000 km.) ~~from May 25 to July 18, 1969~~ from May 25 to July 18, 1969, and ~~3,270~~ ^{with Ra II} 3,270 nautical miles (ca. 6,100 km.) ~~from May 17 to July 12, 1970.~~ from May 17 to July 12, 1970.

The brief report accompanied ~~by~~ by a

MILJØVERNER

Under seilasen med Ra oppdaget Heyerdahl at Atlanterhavet var forurenset. Mannskapet fant større og mindre klumper av olje på havoverflaten, og oppdagelsen ble gjort kjent for FN (De forente nasjoner). På ferden med Ra II ble Heyerdahl bedt av FNs generalsekretær om å gjøre daglige observasjoner med hensyn til forurensning i havet. Faste klumper av olje ble funnet 43 av de 57 døgn seilasen varte.

Mannskapet sendte et opprop til FNs generalsekretær U Thant, og oljeforurensning av verdenshavene fikk mye oppmerksomhet, spesielt i amerikanske medier. Thor Heyerdahl ble innkalt til en høring i den amerikanske kongressen. Han arbeidet også for utenriksdepartementet som en av Norges representanter i forberedende møter til FNs første miljøkonferanse i Stockholm i 1972. Konferansen vedtok bl.a. et forbud mot dumping av spillolje i havet – en direkte konsekvens av oppropet det internasjonale mannskapet hadde sendt fra den synkende sivbåten Ra.

Thor Heyerdahl sluttet aldri å arbeide for et bedre miljø, og da spesielt forurensning av verdenshavene, som han konsekvent omtalte som «verdenshavet» fordi de alle henger sammen.

KUNSTNER

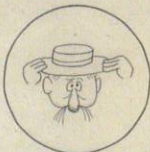
Ukjent for de fleste er Thor Heyerdahls kunstneriske sider. Hans interesser lå i forhistorien, i antropologi og arkeologi – og dette gjenspeiles både i bøker, filmer og tegninger som han lagde.

Som alle barn tegnet og malte Thor Heyerdahl mye. Tekster fra Heyerdahls tidlige turer i skog og fjell ble publiserte i aviser og magasiner, ofte akkompagnert av hans egne humoristiske tegninger. På reisen til Stillehavet, med sin kone Liv mellom 1937 og 1938, lagde han en rekke karikerte tegninger basert på hva de opplevde. I tiden etter dette, frem til Kon-Tiki-ekspedisjonen, ble hans tegninger mer preget av samfunnskritikk, med hensyn til hvordan man ser på andre raser, den blinde troen på fremskrittet og verdens fordelingspolitikk. Han la gjerne også til kommentarer eller bildetekster til sine tegninger.

Treskjæring var en annen interesse som oppholdt Thor Heyerdahl hele livet. Allerede tidlig i tenårene viste han et talent for dette håndverket. Det er bevart et fantastisk lite tablå av en sydhavsøy, utskåret på et kistelokk, som Heyerdahl lagde i tenårene.

På sine eldre dager skar Heyerdahl ut to Kon-Tiki-hoder på den mektige inngangsdøren til Casa Kon-Tiki, Heyerdahls hjem i Túcume, Peru.

MAN
AND
MONKEY

ALL MEN GOT A HEAD
AND ONE MAN GOT A
HAT. THEN ALL MEN
GOT A HAT TO MAKE
USE OF ALL THEIR HEADS.
THE BRILLIANCE OF THEIR
HEADS SANK RIGHT INTO
THEIR
SHOES.

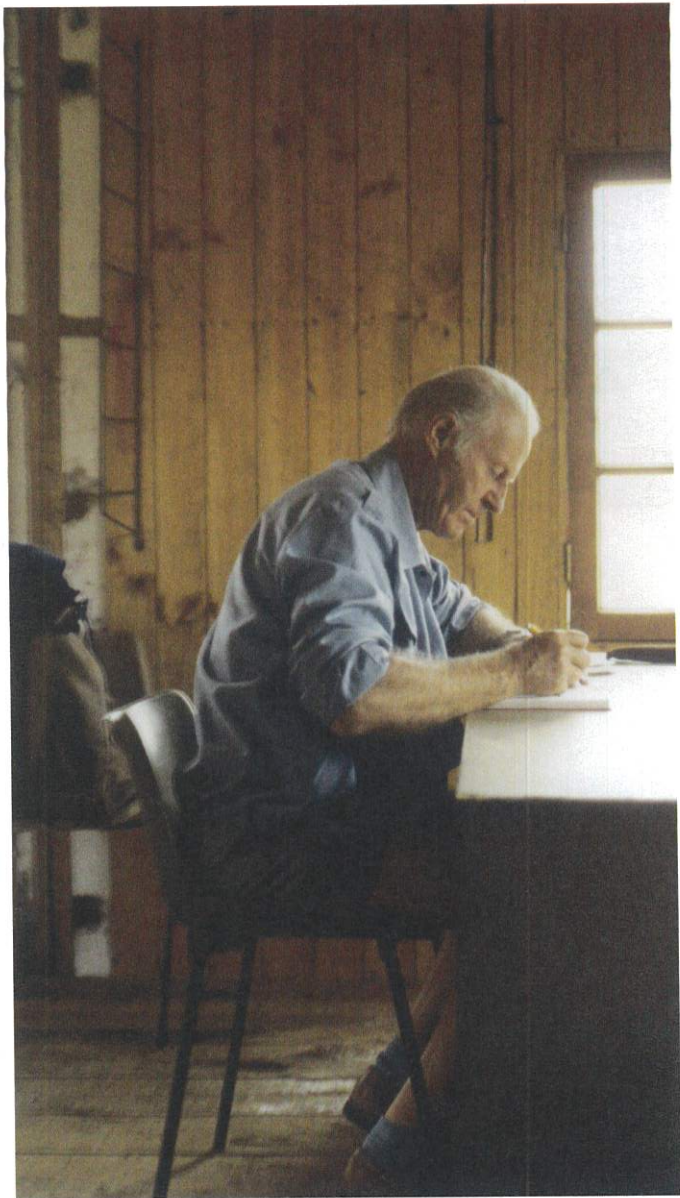

ONE MAN LOST HIS HEAD
AND BEGAN TO TIE IT ON.
THEN ALL THE OTHERS LOST
THEIR HEADS AND STARTED
TIE THEM ON!

ALL THE MONKEYS GOT A TAIL,
BUT EARLY MAN HAD NONE.
IN A MODERN PARTY ANY MALE
CAN HAVE HIS TAILS PUT ON.

77-76

FORMIDLER

Det meste av livet brukte Thor Heyerdahl bak et skrivebord, enten hjemme for å skrive, eller på biblioteker verden rundt for å finne ny kunnskap. Gjennom livet publiserte han en rekke bøker og over femti fagartikler. Thor Heyerdahl var god til å utfordre vitenskapen – til å stille uventede spørsmål som rokket ved etablerte sannheter. Han hadde ikke alltid rett, men uten spørsmål finnes ingen vitenskap. Og mange av de spørsmålene Thor Heyerdahl stilte, forskes det stadig på.

Folk flest husker Thor Heyerdahl som en stor formidler. Å kunne engasjere mennesker i samtale rundt et fenomen var hans naturtalent. Han ville alltid formidle det han opplevde og ble en mester til dette gjennom sine velskrevne bøker, filmer, bilder og foredrag.

Heyerdahl forfattet fjorten populærvitenskapelige bøker. Mange av bøkene ble oversatt til en rekke språk og solgte i store opplag. Boken Kon-Tiki ekspedisjonen (1948) har blitt oversatt til over 70 språk og solgt i flere titalls millioner eksemplarer – som gjør den til en av de mest solgte bøkene noensinne skrevet av en norsk forfatter.

Thor Heyerdahl lagde også filmer om de fleste av sine ekspedisjoner. I 1950 kom dokumentarfilmen Kon-Tiki, som vant Oscar påfølgende år. Filmene fikk stor oppmerksomhet, og var med på å bringe Heyerdahls idéer ut til et større publikum.

Thor Heyerdahl

Født	6. oktober 1914, Larvik, Norge
Død	18. april 2002, Colla Micheri, Italia
Yrke	Etnolog, eksperimentell arkeolog og forfatter
Ektefeller	Liv Coucheron Torp (1936–1947) Yvonne Dedekam-Simonsen (1949–1969) Jacqueline Beer (1991–2002)
Barn	Thor jr. og Bjørn (med Liv) Anette, Marian og Helen Elisabeth (Bettina) (med Yvonne)

Medlem av

Det Norske Videnskaps-Akademi (1958); New York Academy of Science (1960); American Anthropological Association (1966); Æresmedlem Norsk Geografisk Selskap (1953); Æresmedlem Geographical Society of Peru (1953); Æresmedlem Geographical Society of Brazil (1954); Æresmedlem La Société Royale de Géographie d'Anvers, Belgium (1954); Æresmedlem USSR Geographical Society, Moscow, Russia (1964); Æresmedlem. Mem. Bulgarica Geographica Societas, Sofia, Bulgaria (1972); Explorers Club, New York (1942); World Wildlife Foundation; Green Cross (Founding member); Worldview International Foundation (Founding member); World Federalist Movement

Utvalgte utmerkelser

Æresdoktor Universitetet i Oslo (1961); Æresdoktor Moscow State University (1989); Hon. Ph.D. University of San Martin (1991); Æresdoktor Pacific Lutheran University (1998); Æresdoktor University of Maine (1998); Æresdoktor Latvian Academy of Science (1998); Æresdoktor Western University (2011); Anders Retzius Medal (1950) and the Vega Medal (1962), The Swedish Society for Anthropology and Geography; Prix Bonaparte-Wyse Medal, Geographical Society (1951); Mungo Park Medal, Royal Scottish Geographical Society (1951); Lomonosov Medal, Moscow State University (1962); Royal Geographic Society Patron's Medal (1964); Bjug Harstad Distinguished Service Award, Pacific Lutheran University (1965); Bradford Washburn Award, Boston Museum of Science (1982); Fridtjof Nansens pris for fremragende forskning (1985); Austrian Decoration of Honor for Science and Art (2000); International Prize, Spanish Geographical Society (1998); The Explorers Club Medal (1979); St. Hallvard-Medaljen, Oslo (1997); Storkors St. Olavs Orden (1987); Oficial de la orden Al Mérito por Servicios Distinguidos, Peru (1952); Grand Officer, Order of Distinguished Merit (1965); Knight of the Order of Merit, Egypt (1971); Grand Officer of the Order of Ouissam Alaouite, Marocco (1971); Aleko Konstantinov Medal (1972); Knight of the Golden Ark (1976); Peace ambassador award, UN/FAO (1976); International Pahlavi Environment Prize, UN (1978); Golden Blume von Rhydt (1981)

© 2017 Kon-Tiki Museet

ISBN 978-82-92967-06-5 (norsk utgave)

Utgitt av Kon-Tiki Museet

Norsk utgave (utgitt på elleve forskjellige språk)

Fotografier fra museets arkiv

Design: Yokoland

Tekst satt i Albertus og Univers Next Pro

Papir: Munken Lynx 120g, Arctic Paper, Sverige

Trykk: Nilz & Otto Grafisk AS, Norge

www.kon-tiki.no

GRENSER? JEG HAR
ALDRI SETT NOEN.
MEN JEG HAR HØRT
DE EKSISTERER I
TANKENE TIL ENKELTE
MENNESKER.

– THOR HEYERDAHL